

ШТА МОРАМ ЗНАТИ КАД САМ СВЈЕДОК?

ВОДИЧ ЗА ДЈЕЦУ СВЈЕДОКЕ У
КРИВИЧНИМ ПОСТ УПЦИМА У БИХ
ЗА ДЈЕЦУ ОД 12 18

ДРУШТВО ПСИХОЛОГА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
ASSOCIATION OF PSYCHOLOGISTS
OF REPUBLIC OF SRPSKA

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Драга дјецо,

пред вама је водич који ће вам помоћи ако се нађете у улози свједока. Свједок је дужан пружити информације полицији, тужилаштву и суду о нечем што му је познато да се догодило, а што је против закона. На тај начин свједоци доприносе расвјетљавању кривичног дјела и помажу да се починиоци казне. Свједочити могу дјеца и малољетници, а њихово свједочење је потребно ако су претрпјели штету неким кривичним дјелом на начин да их је неко повриједио, односно да су жртве. Такође, дјеца и малољетници могу да свједоче и ако су видјели или чули да је кривично дјело учињено према неком другом, односно ако су очевици или су о томе од неког чули. Начин свједочења регулисан је посебним законом (Закон о заштити и поступању

са дјецом и малољетницима у кривичном поступку) који дјецу и малољетнике настоји максимално заштитити од поновне трауме, нарушавања приватности и других негативних посљедица на њихов развој и одрастање. Суд може дјецу и малољетницима одредити и друге мјере заштите предвиђене другим законима како би са што мање страха могли причати о ономе што су доживјели, видјели и чули.

Дакле, дјеца и малољетници која су повријеђена (оштећена) кривичним дјелом или су то видјела и чула или од других сазнала да је кривичним дјелом неко повријеђен, могу бити позвани да испричају шта о том дјелу и учиниоцу знају, као и о свему осталом што је важно за кривични поступак. Они су тада свједоци.

ОВО СУ ОДГОВОРИ НА ПИТАЊА КОЈА ТЕ МОГУ ИНТЕРЕСОВАТИ?

Ко ће бити уз мене?

Када дајеш изјаву у полицији или тужилаштву или у суду уз тебе ће бити твоји родитељи, али они неће бити са тобом у истој просторији. У просторији гдје ћеш дати изјаву поред тебе ће бити особа које ће ти помоћи и пружити подршку. Један број судова и тужилаштава у нашој земљи имају запослене психологе, социјалне раднике или педагоге који помажу свједоцима. Они ће назвати твоје родитеље и тебе и упутити те у све што треба да знаш, а биће уз тебе и током свједочења.

Колико пута могу бити позван да свједочим?

Закон је ограничио свједочење дјеце и млађих малољетника на два пута, зато је важно да искористиш ово своје право како би дао/ла што више информација које ће помоћи да се утврди истина и заштите твоји најбољи интереси. Старији малољетници (16-18) могу свједочити више од два пута, ако је то потребно.

Шта ако не знам одговор или нешто погријешим?

То је у реду. Ништа се неће десити чак и ако не знаш одговор. Слободно кажи да не знаш. Најважније је да говориш истину. Не плаши се да кажеш ако неко питање не разумијеш, или се не сјећаш. Размисли прије него одговориш, немој нагађати. Обавезно кажи ако ти је неко пријетио и говорио да не кажеш истину, јер је то мјесто гдје ћеш добити заштиту за себе, као и за своју породицу.

Може ли ми оптужени/а (онај који је учинио дјело) постављати питања на суду?

Да, али не директно. Питања оптужених лица и њиховог адвоката поставља ти судија.

Да ли ћу видјети оптужена лица?

Не. Дјеца и малољетни свједоци се не сусрећу са оптуженим лицима у полицији и тужилаштву, а исто тако ни у суду, јер свједоче из посебне просторије гдје се осим тебе налази само особа која ти помаже да свједочиш, као што је већ речено. Посебне просторије за свједочење опремљене су техником за снимање и служе да се дјеца и малољетници угодније осјећају, те да могу без страха свједочити. На примјер, у суду када свједочиш из посебне просторије на монитору испред себе видјећеш само судије, док ће судије и други присутни (тужилац, бранилац, оптужени) на монитору видјети тебе када свједочиш.

Шта ако је оптужено лице, неко од моје породице?

Само у случају да су то твоји родитељи или усвојитељи имаш право да не свједочиш ако не желиш. На почетку сваког саслушања бићеш упитан да ли си у сродству са оптуженим. У случају да су то твоји отац или мајка, добићеш поуку да не мораш да свједочиш. Увијек добро размисли о томе. Можеш о томе разговарати са неким коме вјерујеш. Имај на уму да је твоје свједочење важно да се утврди истина. Твоје свједочење је нарочито важно ако си жртва било које врсте насиља, јер је то једини начин да се то насиље казни.

Да ли ће оно што ја кажем пред судом бити негдје објављено?

Не. Поступци пред судом, у којима се појављују дјеца свједоци, су затворена за јавност, самим тим и за медије. Објављивање твог имена, адресе, школе у коју идеш или онога што ти изјавиш представља грубо нарушавање твоје приватности и подлијеже казни за онога ко то уради. Све твоје изјаве снимају се уређајима и служе искључиво за поступак те их нико не може искористити за нешто друго или их злоупотријебити.

Кога да питам ако ме нешто интересује?

Као што је већ објашњено, када дајеш своју изјаву у полицији, тужилаштву, или пред судом, имаћеш помоћ стручних особа које помажу твом свједочењу и пружају ти подршку. Њих можеш да питаш оно што те интересује.

Треба да знаш да ћеш на крају свједочења бити питан од стране тужиоца и суда да ли постављаш имовинскоправни захтјев. То значи да ли тражиш, да ти онај који те повриједио кривичним дјелом, надокнади штету за нанесене физичке и душевне болове и претрпљени страх и претрпљену материјалну штету. Умјесто тебе то могу тражити твоји родитељи/старатељи и адвокат. Накнада штете је одређени новчани износ који је дужан да исплати учинилац за кога суд утврди да је крив за кривично дјело учињено према теби. О томе суд доноси пресуду која се доставља родитељима /старатељима и адвокату који је у кривичном поступку заступао интересе дјетета.

ШТА ЈЕ НАСИЉЕ И ЗЛОСТАВЉАЊЕ?

Насиље је свако понашање које поврјеђује твоје тијело или чини да се осјећаш лоше и поврјеђено. Ако се то насиље често понавља према теби или неком другом, онда се то зове **злостављање**. Постоје разни облици насиља над дјецом. Важно је да их знаш препознати.

Физичко насиље је када неко поврјеђује тијело друге особе. То може бити: ударање, шутирање, гурање, дављење, чупање, затварање и закључавање, отимање, уништавање ствари...

Вербално насиље је када неко користи ријечи да би повриједио нечија осјећања. То може бити: вријеђање, исмијавање, омаловажавање или када се неко окривљује за нешто што није урадио/ла, или му се пријети.

Социјално насиље се дешава када се неко искључује из групних активности, оговара, када се причају лажи о некој особи или наговарају други да се с том особом не друже.

Сексуално насиље се дешава када некога против његове/њене воље додирују по интимним дијеловима тијела или присиљава на било које сексуалне активности. Под сексуалним насиљем се, такође, подразумијева када ти неко упућује безобразне ријечи и поруке које теби изазивају нелагоду, затим показују фотографије сексуалног садржаја или се од тебе тражи да те се слика и снима без одјеће.

Насиље путем мобилних телефона и интернета је када неко, без дозволе, снима телефоном друге и то шаље даље, или их узнемирава позивима, СМС и е-маил порукама.

Дјеца не смију да трпе насиље, јер их то поврјеђује и утиче лоше на њихов развој. Као дијете, имаш право да будеш заштићен/а од насиља, а одрасли имају обавезу да ти обезбиједиш заштиту. Важно је да знаш препознати насиље, пријавити га и потражити помоћ одраслих којима вјерујеш!

КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ДЈЕТЕТА

Конвенција о правима дјетета је важан закон који се примјењује у скоро свим земљама у свијета. По Конвенцији, дијете је свако ко није напунио 18 година.

Дијете чим се роди, добија своја права, која му нико не може одузети. Добија право да живи и да се развија, да се школује и игра, и да живи у здрављу и сигурности. Добија право да буде заштићено од свих врста насиља.

Конвенцију о правима дјетета морају да поштују сви!

НЕКА ОД НАЈВАЖНИЈИХ ТВОЈИХ ПРАВА СУ:

→ Право на заштиту од свих врста насиља,

→ Право да знаш и разумијеш своја права,

→ Право на здравствену и психолошку помоћ, ако си жртва или свједок насиља,

→ Право да живиш са родитељима, осим у случају када од њих трпиш злостављање или занемаривање,

→ Право да изразиш своје мишљење о свему што се на тебе односи, а одрасли треба да то саслушају и уваже, у твом најбољем интересу,

→ Право да тражиш информације које су за тебе важне,

→ Право на приватност.

ОСОБЕ И ОРГАНИЗАЦИЈЕ КОЈЕ ТИ МОГУ ПОМОЋИ КАДА СИ ЖРТВА И СВЈЕДОК

РОДИТЕЉИ

Причај са својим родитељима или старатељима о свему што те мучи. Они су ту да ти помогну и да те заштите, а то могу учинити једино ако знају за твоје бриге и проблеме!

ШКОЛА

У случају да те повређују родитељи или да у њих немаш повјерења, повјери се и разговарај са својим наставницима у школи, са онима којима највише вјерујеш. У школи можеш да разговараш са психологом, педагогом и социјалним радником, они ће знати како да ти помогну!

СОС ТЕЛЕФОН

Помоћ можеш да потражиш и преко телефонског броја који је намијењен баш за дјецу!

Позови **Плави телефон на број 080 05 03 05.**

Овај број је бесплатан и линија је отворена сваког дана од 9 до 17 часова, за сву дјецу из БиХ. Све што желиш рећи можеш рећи анонимно, тј. није потребно да остављаш своје личне податке ако то не желиш. Ту ћеш добити помоћ, подршку и информације шта да радиш даље.

ПОЛИЦИЈА, ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД И ТУЖИЛАШТВО

Насиље које си доживио или за које знаш, можеш да пријавиш и полицији на број 122. Такође, насиље можеш пријавити и у Центру за социјални рад у мјесту у којем живиш и у Тужилаштву.

АДВОКАТИ

Треба да знаш да се твоји родитељи и ти можете посавјетовати са адвокатом који ће знати како ће у кривичном поступку заштитити твоје правне интересе, а посебно ако си повријеђен кривичним дјелом.

ОМБУДСМАНИ

Помоћ можеш потражити у Одјелу за права дјетета при Омбудсману БиХ, на телефон **051 303 992** или на е-маил bl.ombudsmen@obudsmen.gov.ba

Такође, помоћ ће ти пружити и у канцеларији Омбудсмана за дјецу Републике Српске, путем телефона **051 222 420** или е-маила info@djeca.rs.ba

НЕВЛАДИНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Распитај се које невладине организације и удружења раде на заштити дјечијих права у твојој околини и слободно се обрати и њима за помоћ и савјет.

Неке од њих можеш наћи на веб страници www.snaznijiiglaszadjecu.org, а више информација и савјета, такође можеш потражити и на страницама www.zaštitiomodjecuodnasilja.org, www.djecanainternetu.org и www.sigurnodijete.ba

ОДЈЕЛИ ЗА ПОДРШКУ СВЈЕДОЦИМА У СУДОВИМА И ТУЖИЛАШТВИМА

На овим мјестима раде психолози или социјални радници који помажу свједоцима када треба да дају свој исказ пред тужилашвом и судом. Обично они контактирају твоје родитеље и тебе прије него што треба да дођеш на свједочење. Информације о одјелима за подршку, ако постоје у тужилаштвима и судовима у мјесту гдје живиш можеш да пронађеш на интернету.

**НЕМОЈ ЧУВАТИ ТАЈНЕ ЗБОГ
КОЈИХ СЕ ОСЈЕЋАШ ЛОШЕ!**

PRAVDA ZA SVAKO DIJETE

Ова брошура је омогућена уз помоћ UNICEF-а, односно, кроз пројекат Правда за свако дијете који је подржан од Владе Швицарске и Шведске агенције за међународни развој и сарадњу (Sida). Садржај публикације нужно не осликава стајалишта UNICEF-а, Владе Швицарске и Sida-e.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

SWEDEN

